

Työn murros ja muuttuva hoivatyö 26.9.2019

Espoo-Kauniaisten, Helsingin ja Vantaan Akateemisten Naisten yhdistykset

Pääsihteeri Terhi Heinilä Naisjärjestöjen Keskusliitto

Kiitos Akateemisten Naisten yhdistyksille, Espoo-Kauniaisten, Helsingin ja Vantaan Akateemiset Naiset, tämän tärkeän ja ajankohtaisen seminaarin järjestämisestä.

Naisjärjestöjen Keskusliitolla on yhteensä 60 jäsenjärjestöä ja se edustaa 400 000 jäsentä. Naisjärjestöjen Keskusliitto kokoaa yhteen tasa-arvotoimijoita laajasti eri aloilta ja yhdistää naisia moninaisesti eri taustoista. Jäsenjärjestöjemme joukossa on muun muassa Sairaanhoidtajaliitto, Kätilöliitto, Lastentarhanopettajaliitto, Naislääkäriyhdistys ja Naishammaslääkärit, joita työn murros koskettaa erityisesti hoivan näkökulmasta.

Tänään tulemme kuulemaan ja keskustelemaan teknologiasta ja digitalisaatiosta. Ne ovat teemoja, joiden ympärillä myös naisjärjestöt ovat aktiivisia. Teema nousee esiin keskeisesti Naisjärjestöjen Keskusliiton työssä. Tänä syksynä Naisjärjestöjen Keskusliiton ja tasa-arvoasiain neuvottelukunnan Tasa-arvotiedoilla vaikuttavuutta -hanke järjestää yhdessä Aalto-yliopiston, Tampereen yliopisto, LUT-yliopiston, Tekniikan akateemisten sekä Soroptimist International Finlandin kanssa sosiaalisen median kampanjan (#tytötteknologiaan), jossa tuodaan esiin faktoja naisten vähäisestä määrästä luonnontieteellisillä aloilla sekä kannustetaan vaikuttamaan tilanteeseen. Teema oli esillä myös SuomiAreena-keskustelutilaisuudessa 2019 aiheella "Teknologia ei kiinnosta tyttöjä - myytit ja todellisuus". Viime vuoden keväällä 2018 Naisjärjestöjen Keskusliitto yhdessä yli 20 hankekumppanin kanssa järjesti Naiset #digiajassa Miten digitalisaatio voi edistää sukupuolten tasa-arvoa? -seminaarin ja vaikuttamiskampanjan.

Tämän päivän tilaisuuden teemassa risteää mielenkiintoisella tavalla alat, jotka Suomessa ovat erityisen segregoituneita. Suomessa naisen yleisin ammatti kuuluu hoivapalveluiden tai terveydenhuollon alalle samalla kun naisten osuus tekniikan alan koulutuksen aloittaneista on Pohjoismaiden pienin ja OECD-maiden pienimpiä.

Työn murros

Paljon puhuttu ja puhututtanut työn murros koskettaa laajasti eri aloja, vaikka keskustelu usein keskittyy vain tiettyjen työpaikkojen katoamiseen ja automatisoitumiseen. Hoiva-ala ei usein nouse näissä keskusteluissa. Ala on vakiintunut suhteellisen varmaksi työn tarjoajaksi, ja sille enteillään jopa työvoimapulaa. Kuvaavaa on se, että Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osassa, Jaettu ymmärrys työn murroksesta -julkaisussa ei käsitellä lainkaan hoivaa tai hoiva-alaa. Tulevaisuusselonteon 2. osassa ennustetaan, että ihmisten vuorovaikutukseen liittyvillä työtehtävillä, kuten hoiva-ammateilla, on suuri kysyntä aina. Vaikka työ sinänsä ei häviäisi, kuten hoivan kohdalla, se muuttuu: niin työn sisällön, toimintatapojen kuin työn organisoinnin näkökulmasta. Samalla tarvittava osaaminen muuttuu. Keskustelu työn murroksesta liittyykin mitä suuremmissa määrin myös hoivaan.

Digitalisaatio ja robotisaatio hoivatyössä

Työn muuttuminen itsessään ei ole uusia asia, vaan työ on muuttunut ennenkin. Nykyistä muutosta vauhdittaa kuitenkin uuden teknologian, kuten digitaalisten palvelujen, robottien ja tekoälyn hyödyntäminen, toimintatapojen kehittäminen ja uudistaminen työyhteisöissä, sekä resurssien rajallisuus.

Työn muuttuminen hoivatyössä voi liittyä esimerkiksi tarpeiden muuttumiseen, kun ikääntyvän väestön osuus kasvaa ja ihmiset asuvat kotona pidempään, mihin osaltaan liittyy myös yksinäisyyden ja mielenterveysongelmien lisääntyminen. Toisaalta muutosta tuo tarve huomioida asiakaskunnan moninaisuus sekä moniammatillisuuden hyödyntäminen. Työnantajan näkökulmasta on huomioitava eri sukupolvien työelämätarpeet ja mahdollinen sote-uudistus. Teknologian hyödyntäminen ja sen mahdollisuudet tuovat oman osansa niin käytännön työn muuttumiseen kuin uuden ammatillisuuden ja työnimikkeiden kehittymiseen.

Teknologia ei ole pelkästään jotain, joka tulee muuttamaan työtä, vaan se on jo osa nykytyöelämää. Sairaaloissa on käytössä leikkaus- ja logistiikkarobotteja, ja hoitotyössä on kokeiltu erilaisia aktiivisuutta lisääviä seurustelu- ja hoivarobotteja. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään sähköisiä järjestelmiä henkilöstöresurssien seurantaan, yhteydenpitoon sekä tietojen kirjaamiseen ja arvioimiseen.

Tulevaisuudessa robotiikan odotetaan helpottavan hoitajien työtä vähentämällä työn fyysistä kuormitusta, mahdollistavan hoitotyön tehtävien organisoimista uusin tavoin ja korvaavan erityisesti avustavia, esimerkiksi logistiikkaan liittyviä tehtäviä. Onkin arvoitu, että teknologinen kehitys voisi korvata yli 20 prosenttia sairaaloiden sairaanhoitajien ja vanhustenhoidon lähihoitajien työtehtävistä. Hoitajien varsinaiseen hoivatyön vähentymiseen ennusteet eivät usko, mutta automatiikka ja robotiikka voivat tuoda helpotusta ja aikaa välittömään hoitoon ja sen suunnitteluun.

Naisnäkökulmasta

Digitalisaatio ja robotisaatio muuttavat naisvaltaista hoitoalaa. Me naisjärjestöt katsomme, että on välttämätöntä saada naisia mukaan digitalisaation kehityksen kärkijoukkoihin. Sen lisäksi, että digitaalisten järjestelmien käyttö ja kehittäminen vaativat naisvaltaisen alan työntekijöiltä monipuolisia digivalmiuksia, on tärkeää, että naiset ovat mukana kehittämässä ja testaamassa tapoja hyödyntää tekniikkaa ja robotiikkaa. Jotta jatkuvasti lisääntyvä teknologia palvelisi eri väestöryhmiä mahdollisimman hyvin, on myös sen kehittäjäjoukon oltava monimuotoinen. Terveystieteiden ammattilaisia tarvitaan tuotekehitykseen. Alan ammattilaisilla on paras asiantuntemus siitä, mihin tarpeeseen teknologian tulisi vastata. Tuotekehityksessä on osattava huomioida moninaiset palveluiden käyttäjät, ja on tunnistettava esimerkiksi vammaisten, maahanmuuttajataustaisten ja ikääntyvien naisten erityiset tarpeet. Tämän vuoksi myös suunnittelu- ja kehitysvaiheessa on oltava moninaisesti erilaisia ihmisiä mukana. Näin voidaan myös parhaiten välttää se, että kehitettäisiin palveluita tai tuotteita, jotka eivät palvele kohderyhmiään.

Sen lisäksi, että teknologia muuttaa hoiva-alan työntekijöiden ympäristöä ja työtehtäviä, se vaikuttaa myös hoivapalveluiden käyttäjiin. Naiset toimivat omaishoitajina huomattavasti miehiä useammin; vuonna 2015 omaishoidon tukea saaneista 70 prosenttia oli naisia. Naiset elävät miehiä pidempään ja esimerkiksi kotihoidon asiakkaista naisia oli 65 prosenttia vuonna 2018. Teknologiaa hyödynnetään myös kotihoidossa ja sen avulla pyritään tukea ikäihmisten itsenäistä asumista. On kuitenkin varmistettava, että palveluita paljon käyttävät ikääntyneet naiset voivat hyötöä digitalisaatiosta ja pääsevät tarvitsemiensa palveluiden piiriin mahdollisista digitaitojen puutteista huolimatta.

Hallitusohjelman kirjaukset

Naisjärjestöjen Keskusliitto toimii naisten aseman ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Viime keväänä seurasimme tarkasti vaaleja ja hallitusohjelman laatimista. Tuoreessa hallitusohjelmassa on tunnistettu teknologinen kehitys hoiva-alalla. Ohjelmaan on kirjattu esimerkiksi, että ” Kotiin vietäviä palveluja lisätään jatkamalla digitaalisten ja etäpalveluiden kehittämistä tavoitteena palveluiden saavutettavuuden parantaminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietopohja yhtenäistetään palveluiden laadun parantamiseksi ja kehittämiseksi.” Tavoitteiden toteuttamiseen tarvitaan mukaan naisia. Sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisessä on otettava huomioon naiset sosiaali- ja terveyspalvelualojen yrittäjinä, työntekijöinä ja palveluiden käyttäjinä. Näin linjasimme, kun viime vuoden marraskuussa Naisjärjestöjen Keskusliiton jäsenjärjestöt hyväksyivät yhteisesti ja yksimielisesti liiton hallitusohjelmataavoitteet 2019-2023 Naiset vapaiksi - Tasa-arvo vaatii tekoja.

Tänä syksynä yhteinen ponnistuksemme on ollut Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman 25-vuotisraportointi. Naisjärjestöjen Keskusliitto koordinoi järjestöraportin laatimista, johon osallistui yli 25 tasa-arvoa ja naisten oikeuksia edistävää kansalaisjärjestöä. Järjestöjen rinnakkaisraportti tuo esiin kansalaisjärjestöjen näkemykset naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon tilasta kansallisesti ja niistä kansainvälisistä velvoitteista, joiden toteuttaminen ei ole vielä riittävästi edennyt. Raportti luovutetaan tasa-arvoministerille 3.10.2019 järjestettävässä julkistusseminaarissa.